

Nauka o polityce w świetle Ustawy 2.0 i aktów wykonawczych

Jarosław Szczepański, *Uniwersytet Warszawski (Polska)*

E-mail: j.w.szczepanski@uw.edu.pl

ORCID ID: 0000-0003-4964-8695

Streszczenie

Artykuł ma na celu dokonanie analizy zmian prawa publicznego (administracyjnego) polegających na wprowadzeniu nowej ustawy (tzw. Ustawy 2.0) o szkolnictwie wyższym i nauce w 2018 roku w Polsce. Wraz z towarzyszącymi jej: ustawą wprowadzającą oraz aktami wykonawczymi, Ustawa 2.0 ustanowiła nie tylko nowy reżim prawny, ale też wymusiła zmiany instytucjonalne, które zostały poddane analizie w drugiej części niniejszego artykułu. Prócz analizy artykuł jest również prezentacją autorskich wniosków *de lege lata* oraz *de lege ferenda*.

Słowa kluczowe: prawo szkolnictwa wyższego, dyscyplina nauk o polityce i administracji, prawo publiczne, prawo administracyjne

Political Science as a discipline under the Law 2.0 and executive acts

Abstract

The article aims to analyse changes in public (administrative) law, including the introduction of a new act of law (the so-called "Law 2.0") on higher education and science in 2018 in Poland. Together with the accompanying introductory law and executive acts, Law 2.0 established not only a new legal regime, but also forced institutional changes, that will be analysed in the second part of this article. In addition to the analysis, the article also presents author's conclusions *de lege lata* and *de lege ferenda*.

Keywords: higher education law, political science and administration discipline, public law, administrative law

Wprowadzenie w 2011 roku do porządku prawnego nowego aktu wykonawczego (Rozporządzenie 2011/1065) mającego uporządkować (przede wszystkim na potrzeby organizacji życia akademickiego) podział obszarów na dziedziny, a tych na dyscypliny, spowodował wiele zamętu w środowisku naukowym. Pojawiło się wiele artykułów, w szczególności dotyczących dyscyplin nauk społecznych, które traktowały o ówczesnym stanie prawnym oraz możliwych jego zmianach (Jakubowski, Zamęcki 2012, 2013; Woźnicki 2012; Załęski 2013; Szczepański 2013; Szarfenberg WWW). Dyskusja na łamach czasopism przenikała się z dyskusją prowadzoną w trakcie kolejnych Kongresów Politologii. Wojciech Jakubowski i Łukasz Zamęcki podjęli próbę zebrania polemik z II Kongresu Politologii w swoim tekście opublikowanym na łamach „Społeczeństwa Polityki. Pisma edukacyjnego” w 2013 roku. Natomiast Grażyna Ulicka w trakcie sesji plenarnej III Kongresu Politologii nawiązywała do dyskusji prowadzonej przy pomocy tekstów teoretycznych i polemicznych.

Dyskusja prowadzona ówczesnie skupiła się przede wszystkim na usankcjonowaniu w prawie dyscypliny nauki o polityce publicznej, przesunięciu nauki o polityce z humanistyki do nauk społecznych oraz próbie pogodzenia nowego stanu prawnego z teorią naukową, co często w opinii autora prowadziło do naginania teży pod warunki w jakich przyszło tworzyć badaczom. W ramach pierwszej grupy artykułów znalazły się teksty: Jerzego Woźnickiego czy też Ryszarda Szarfenberga uzasadniające potrzebę oddzielenia nauki o polityce od nauki o polityce publicznej oraz wskazujące na obecność, w szczególności w środowiskach zachodnich, takich obszarów badawczych lub obszarów kształcenia jak *public policy*. W drugim obszarze znalazły się teksty: Wojciecha Jakubowskiego i Łukasza Zamęckiego, Piotra Załęskiego, Jarostawa Szczepańskiego próbujące patrzeć krytycznie na zderzenie rzeczywistości akademickiej z nową regulacją prawną, a równocześnie wskazujące na potrzebę przesunięcia perspektywy badawczej z optyki właściwej humanistyki na właściwą naukom społecznym.

Po siedmiu latach od ostatniej zmiany otoczenia prawnego, 1 października 2018 roku w życie wchodzi tzw. konstytucja dla nauki (Ustawa 1668/2018), czy też Ustawa 2.0 mająca zreformować Polski system szkolnictwa wyższego oraz dokonać, w opinii legislatorów, sanacji polskiej nauki. Niniejszy artykuł ma na celu zanalizowanie instytucjonalnego wymiaru dyscypliny nauki o polityce¹ w przededniu wejścia w życie nowej regulacji prawnej. Analizę rozporządzenia (w tym porównawczą z dotychczas obowiązującym) w zakresie w jakim dotyczy ono nauki o polityce i dyscyplin pokrewnych. Natomiast już w tym miejscu postawić można hipotezę, której próbą potwierdzenia będzie niniejszy tekst, że o ile poprzednie nowelizacje wpłynęły istotnie na instytucjonalny i teoretyczny wymiar nauki o polityce i dyscyplin pokrewnych, o tyle nowelizacja określana jako Ustawa 2.0 oraz towarzyszące jej rozporządzenie spowoduje rozdźwięk pomiędzy ramami strukturalnymi i kategoriami wprowadzanymi przez prawodawcę, a badaniami i rozwojem teorii naukowych. Hipotezie tej towarzyszy twierdzenie, że nie można nauki zadekretować aktem

¹ W tekście Autor konsekwentnie postępuje się terminem „nauka o polityce” co wynika z operacyjnej nieużyteczności nazwy wprowadzonej przez regulację w rozporządzeniu oraz dla podkreślenia monistycznego podejścia do dyscypliny.

prawnym. Weryfikacją tego twierdzenia jest nieudana próba zadekretowania (wynikającego ze skutecznego lobbingu) funkcjonowania w Polsce nowej dyscypliny tj. *nauk o polityce publicznej*, dla której teoria miała być tworzona *post factum* (Szczepański 2013)². Kalka z języka angielskiego wprowadzona została do systemu polskiego bezrefleksyjnie, w oderwaniu od jej pierwotnego znaczenia co spowodowało niezrozumiałe skonfrontowanie nauki o polityce z nauką o polityce publicznej, to zaś sugerowało, że istnieje polityka nie przynależna do *agory* (sfery publicznej), a prawdopodobnie *oikos* (sfery życia prywatnego). Nowe rozporządzenie kończy ten eksperyment, choć nie bez interwencji środowiska naukowego na etapie opiniowania projektu nowego aktu prawnego.

Wymiar instytucjonalny nauki o polityce

Prowadzenie badań z zakresu dyscypliny oraz posiadanie kadry realizującej badania w jej obszarze powodowało w stanie prawnym sprzed wejścia w życie Ustawy 2.0 możliwość ubiegania się przez jednostkę podstawową o nadanie jej uprawnień do doktoryzowania i przeprowadzenia procedur habilitacyjnych. Analizując wykaz jednostek posiadających uprawnienia do nadawania stopnia doktora oraz doktora habilitowanego w dyscyplinie nauki o polityce prześledzić można stan instytucjonalny polskiej politologii. Zgodnie z wykazem znajdującym się w systemie POLON w przededniu wejścia w życie nowelizacji forsowanej przez środowisko polityczne Jarosława Gowina uprawnienia do nadawania stopni naukowych w dyscyplinie nauki o polityce posiadały jednostki wyszczególnione w poniższej tabeli.

Tabela 1. Wykaz (w ujęciu alfabetycznym) jednostek uprawnionych do nadawania stopni w zakresie nauk o polityce

Lp.	Jednostka uprawniona	Doktorat	Habilitacja
1	Wydział Nauk Politycznych (Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztora w Pułtusku)	nauki o polityce	
2	Wydział Pedagogiczny (Akademia Ignatianum w Krakowie)	nauki o polityce, pedagogika	
3	Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk	nauki o polityce, socjologia	nauki o polityce
4	Wydział Prawa, Administracji i Stosunków Międzynarodowych (Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie)	nauki o polityce	

² Wykreślenie dyscypliny nauki o polityce autor postulował od początku.

5	Wydział Ekonomii i Stosunków Międzynarodowych (Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie)	nauki o polityce	
6	Instytut Politologii (Uniwersytet Gdański)	nauki o polityce	
7	Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)	nauki o polityce	nauki o polityce
8	Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych (Uniwersytet Jagielloński w Krakowie)		nauki o polityce
	Instytut Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych (Uniwersytet Jagielloński w Krakowie)	nauki o polityce	
9	Wydział Prawa, Administracji i Zarządzania (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach)	nauki o polityce	
10	Wydział Nauk Historycznych i Społecznych (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie)	nauki o polityce, socjologia	nauki o polityce, socjologia
11	Wydział Humanistyczny (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy)	nauki o polityce	
12	Wydział Studiów Międzynarodowych i Politologicznych (Uniwersytet Łódzki)	nauki o polityce	nauki o polityce
13	Wydział Politologii (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie)	nauki o mediach, nauki o polityce	nauki o mediach, nauki o polityce
14	Wydział Politologii i Studiów Międzynarodowych (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu)	nauki o polityce	nauki o polityce
15	Wydział Nauk Społecznych (Uniwersytet Opolski)	nauki o polityce	
16	Instytut Politologii (Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie)	nauki o polityce	nauki o polityce
17	Wydział Politologii (Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie)	nauki o polityce	nauki o polityce
18	Wydział Humanistyczny (Uniwersytet Szczeciński)	nauki o polityce, pedagogika	nauki o polityce, pedagogika
19	Wydział Nauk Społecznych (Uniwersytet Śląski w Katowicach)	nauki o polityce, socjologia	nauki o polityce, socjologia

20	Wydział Nauk Społecznych (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie)	nauki o polityce, pedagogika	pedagogika
21	Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych (Uniwersytet Warszawski)	nauki o bezpie- czeństwie, nauki o polityce, nauki o polityce publicznej	nauki o bezpie- czeństwie, nauki o polityce
22	Instytut Politologii (Uniwersytet Wrocławski)	nauki o polityce	nauki o polityce

Źródło: opracowanie własne na podstawie: system informatyczny POLON, dostęp: 25.09.2018.

Większość jednostek uprawnionych to wydziały politologii bądź wydziały nauk społecznych. Część z nich odwołuje się jedynie do subdyscypliny nauk o polityce jaką są stosunki międzynarodowe. Jedyną jednostką posiadającą uprawnienia zarówno w zakresie nauk o polityce publicznej i nauk o polityce jest Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego. Co więcej prócz niego jedynie Kolegium Ekonomiczno-Społeczne Szkoły Głównej Handlowej posiada uprawnienia w zakresie doktoryzowania, a żadna jednostka w Polsce zgodnie z danymi zawartymi w POLON nie posiada uprawnień do habilitowania w ramach tej dyscypliny. Pokazuje to brak zrozumienia w środowisku naukowym idei forsowania sztucznej dyscypliny, co powinno być brane pod uwagę przez prawodawców przy kolejnych reformach np. forsując tzw. Ustawę 2.0 i akty jej towarzyszące.

Analizując wymiar instytucjonalny nauki o polityce w Polsce można wskazać, że przesunięcie z obszaru nauk humanistycznych do nauk społecznych zostało przyjęte przez środowisko naukowe. Nauki o polityce znalazły swoje miejsce na wydziałach nauk społecznych, a nawet przedstawiciele starszego pokolenia politologów, przyzwyczajonego do obecności nauk politycznych w humanistyce głosem Polskiej Akademii Nauk (PAN) częściowo przyznało, że nauka o polityce przynależy do nauk społecznych. PAN przypominał, że już w 1996 roku nadawano tytuł magistra z nauki o polityce i nauk społecznych (MNiSW 2018: s. 151). Tym samym od końca XX wieku w Polsce istniało przeświadczenie o bliskości, o ile nie przynależności nauki o polityce do nauk społecznych.

Wymiar instytucjonalny w tym zakresie pokrywa się z wykorzystywanymi perspektywami badawczymi i metodologią badań. Problematiczne, choć pozornie, wydawać się mogło w dotychczasowym stanie prawnym aplikowanie o granty i prowadzenie badań w ramach subdyscypliny nauki o polityce, jaką jest myśl polityczna. Pozorność problemu polegała na przeświadczeniu, że to prawo kreuje rzeczywistość, a zaklasyfikowanie nauki o polityce do nauk społecznych przekreśla możliwość prowadzenia badań przy wykorzystaniu aparatu metod jakościowych, w szczególności analizy treści czy hermeneutyki. Ograniczenie jednak pozostawało wyłącznie w głowach recenzentów, bądź osób (wbrew